

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Obecně prospěšné práce
a jejich místo
v systému trestních sankcí**

Jiří Fremr

Plzeň

2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně s využitím zdrojů, na které v práci odkazuji a které uvádím v závěrečném seznamu literatury.

V Plzni dne 31. března 2012

.....

Jiří Fremr

Obsah:

1. Úvod	1
2. Systém trestních sankcí.....	3
2.1 Dualismus a monismus trestních sankcí	
v českém trestním právu.....	3
2.2 Trest a účel trestání.....	6
2.3 Systém trestů v českém trestním právu.....	10
3. Alternativy k potrestání a alternativní tresty.....	17
3.1 Východiska restorativní justice.....	17
3.2 Krize vězeňství.....	20
3.3 Systém alternativní postupů a sankcí.....	22
3.3.1 Alternativy v oblasti trestního práva.....	22
3.3.2 Alternativní postupy realizované mimo systém	
trestního práva.....	25
3.4 Význam probace při využívání alternativních	
řešení trestních věcí.....	26
4. Obecně prospěšné práce	
v českém trestním právu.....	28
4.1 Význam a podstata trestu obecně	
prospěšných prací.....	28
4.2 Platná právní úprava trestu obecně prospěšných	
prací.....	30
4.2.1 Podmínky ukládání trestu obecně prospěšných	
prací a jeho obsah; zahlazení odsouzení.....	30
4.2.2 Výkon trestu obecně prospěšných prací.....	37
4.2.3 Odklad a přerušení výkonu obecně prospěšných	
prací; upuštění od výkonu trestu.....	40
4.2.4 Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest	
domácího vězení nebo odnětí svobody.....	42
4.3 Činnost Probační a mediační služby při zajišťování	
výkonu obecně prospěšných prací.....	45
4.4 Trest obecně prospěšných prací v praxi.....	47
5. Obecně prospěšné práce ve Skotsku.....	50
6. Závěr.....	54
Resumé.....	58
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	59

Seznam zkratk:

- TrZ .....trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- TrŘ .....trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů)
- ZSM ..... zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zák. č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- ZTOPO ..... zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim (zák. č. 418/2011 Sb.)
- ZPMS ..... zákon o Probační a mediační službě (zák. č. 257/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- EÚLP ..... Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

1. Úvod

Obecně prospěšné práce jsou již poměrně zavedenou trestní sankcí, která představuje významnou alternativou trestu odnětí svobody zavedenou zák. č. 152/1995 Sb., kterým byl novelizován zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. I ve světovém měřítku má trest typu obecně prospěšných prací významnou tradici a jeho význam postupně stoupal s větším důrazem na restorativní prvky v systému trestní justice.

Trest obecně prospěšných prací, který je svou podstatou druhem „legální nucené práce prováděné k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí“¹, má řadu výhod plynoucích zejména z toho, že snižuje zatížení vězeňského systému, nevytrhává odsouzeného z jeho sociálního prostředí, ale na druhou stranu plní účel trestu jednak v tom smyslu, že je pachateli trestného činu způsobena jistá újma jako následek jeho sociálně škodlivého protiprávního jednání, jednak v tom, že ho může i vychovat k řádnému životu tím, že je nucen na oplátku za svůj předchozí trestný čin pro společnost něco užitečného udělat. Samozřejmě s tímto institutem a jeho aplikací může být a jistě v praxi jsou spojeny i určité problémy, a to zejména v zajištění vhodných prací pro odsouzené, v dostatečné motivaci odsouzených trest vykonat v uloženém rozsahu a v dostatečné kvalitě a i třeba v nutnosti zajistit kontrolu výkonu těchto prací.

Cílem této práce je proto kromě obecnějšího vymezení postavení trestu obecně prospěšných prací v systému trestních sankcí a zejména vlastního rozboru platné právní úpravy obecně prospěšných prací v českém trestním právu také posouzení výhod i nevýhod tohoto druhu trestu, včetně případných aplikačních problémů spojených s jeho ukládáním a výkonem.

---

¹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 317.

V této souvislosti jsem se také rozhodl nastínit právní úpravu obecně prospěšných prací ve Velké Británii, konkrétně pak ve Skotsku, kde tento druh trestu (community service) má jednak poměrně dlouhou tradici, jednak je tam od 1. února 2011 účinná nová právní úprava týkající se komunitních trestů, a to Community Payback Order, která v sobě obsahuje i možnost uložit pachateli neplacené práce nebo jinou činnost ve prospěch společnosti.

Převládající metodou zpracování práce je metoda juristická za současného využití i určitého kriminologického přístupu, především s ohledem na efektivitu tohoto trestu v rámci formální kontroly kriminality a jeho vlastní využívání v praxi dokumentované i některými statistickými daty.

Výklad je potom založen zejména studiu a kompilaci různých zdrojů monografického, časopiseckého a judikatorního charakteru a samozřejmě na vlastním rozboru zákonné úpravy trestu obecně prospěšných prací.

Výsledkem by mělo být hlavně zhodnocení platné právní úpravy tohoto institutu v České republice a aplikační praxe, včetně jejího vývoje, a případná doporučení, kterými by se měla jeho právní úprava a praktické využívání v budoucnu ubírat.

2. Systém trestních sankcí

2.1 Dualismus a monismus trestních sankcí v českém trestním právu

Trestní sankce plní důležitou funkci při formování právního společenského řádu a mají v systému sociální kontroly nezastupitelné místo, přestože je nutná jejich provázanost s ostatními nástroji mimotrestními, jako je např. působení rodiny, školy, sociálního prostředí, zájmových organizací apod.) a je třeba, aby se na trestní sankce jakožto prostředek trestní represe pohlíželo vždy jako na *ultima ratio*.² Trestní právo tak svými sankčními prostředky napomáhá procesu resocializace odsouzeného, do kterého je však nutno zapojit i další činitele, jejichž příklady byly uvedeny výše.³

Trestními sankcemi se dle § 36 TrZ rozumí tresty a ochranná opatření. Český systém trestních sankcí v trestním právu dospělých fyzických osob, a koneckonců i v trestním právu právnických osob (srov. § 14 a násl. ZTOPO), je tak *dualistický*, neboli dvoukolejný, když těžiště sankčního systému tvoří tresty spojené s veřejným sociálně etickým odsudkem trestného činu a vedle nich (na druhé koleji) stojí ochranná opatření, která mají čistě preventivní povahu.⁴ V zásadě je pak možno i kombinovat tresty s ochrannými opatřeními, samozřejmě jen v případě trestně odpovědných pachatelů, u nichž zároveň nedojde ze zákonem stanovených důvodů k upuštění od potrestání. V těchto případech přichází v úvahu jen ochranná opatření.

---

² Např. Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 207.

³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 408.

⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 409.

Oproti dualistickým systémům stojí systémy monistické, v nichž jsou tresty a ochranná, resp. zabezpečovací opatření sjednoceny do jediné neutrální trestní sankce. Těmto systémům je někdy vytýkáno, že stírají charakteristický rys trestu, kterým je právě společenské odsouzení pachatele trestného činu, a také to, že výměra takové sankce může být vymezena poměrně neurčitě, což může být z hlediska právní jistoty vyžadované principy právního státu problematické.⁵ *Monismus* se v českém trestním právu objevuje též, a to v trestním právu mladistvých, kde v zásadě jediným druhem trestní sankce je opatření, která ovšem jsou členěna do tří subkategorií – opatření výchovná, ochranná a trestní.

Trestem se rozumí specifický zákonem stanovený a státem vynutitelný následek trestného činu, v kterém je vyjádřeno negativní hodnocení trestného činu. S trestem je pak pojmově spjata určitá újma působená pachateli za spáchání trestného činu. Platí přitom zásada personalit trestů, tzn., že trest lze vždy uložit jen pachateli trestného činu.⁶ Podle mého názoru má být účelem trestu i způsobení újmy pachateli, která je ovšem přiměřená druhu a závažnosti trestného činu, který spáchal, včetně zavinění a pohnutek pachatele. Trest tak plní i jistou odplatnou funkci, která by však neměla být jediná. Podle jiných názorů je újma působená pachateli uložením a především výkonem nějakého trestu je nezbytným prostředkem k dosažení (jiného) účelu trestu.⁷ Tresty mohou být ukládány pachatelům trestných činů k tomu povolány soudy, a to jen na základě zákona a v zákonných mezích.

Ochranné opatření má v mnoha ohledech obdobné rysy jako trest, ale zároveň vykazuje řadu významných odlišností. Jde

---

⁵ Srov. např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 410; Vanduchová, M. O monismu a dualismu trestních sankcí. *Acta Universitatis Carolinae-Iuridica*, 2002, č. 4, s. 73-92.

⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 418.

⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 287.

o právní následek trestného činu, ale někdy též činu jinak trestného. Mohou být ukládány jen soudem a na základě zákona, stejně jako tresty, mohou být ale za určitých podmínek ukládány i jiným osobám než pachatelům trestných činů. I s ochrannými opatřeními je spjata určitá újma (mnohdy i citelnější, než je tomu u trestů), která je v tomto případě vždy jen prostředkem k dosažení účelu ochranného opatření. Trvání ochranného opatření je přitom zásadně vázáno na splnění účelu ochranného opatření, což u trestu zpravidla neplatí, neboť téměř každý druh trestu (kromě např. výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí) má svoji maximální výměru a soud pak určuje konkrétní výměru trestu.

Trest je tedy charakterizován dvěma základními znaky, kterými jsou jednak újma záměrně působená pachateli trestného činu, jednak sociálně etické odsouzení pachatele a jeho činu.⁸ Újma spočívá ve významném zásahu do práv a svobod pachatele trestného činu (např. do jeho osobní svobody, majetku či cti), když někdy může jít i o újmu (pouze) psychickou spočívající v hrozbě vykonání nějakého trestu (zejména to platí o podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody).

Působená újma má přitom působit jak na odsouzeného, tak na ostatní občany. Ve vztahu k odsouzenému jde především o to, aby trestnou činnost v budoucnu neopakoval a vedl řádný život. Ve vztahu k ostatním členům společnosti ukládání a výkon trestů mají působit generálně preventivně, tj. potenciální pachatele odrazovat od páčání trestné činnosti,⁹ a zároveň těm, kteří nepatří ani mezi potenciální pachatele, poskytovat určitou psychickou satisfakci za to, že jiný významně zasáhl svým trestným činem do řádného chodu společnosti.

---

⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 417.

⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 417.

Sociálně etické odsouzení pachatele vyjadřuje zavrženíhodnost jeho jednání, jeho osobní odpovědnost za takové jednání a rovněž tak solidaritu s případnou obětí jeho trestného činu. Zároveň potvrzuje autoritativně platnost normy, kterou pachatel svým trestným činem porušil.¹⁰

Jak již bylo uvedeno výše, ochranná opatření jsou nástroje výlučně preventivní povahy. Na rozdíl od trestů je lze uložit i osobám trestně neodpovědným, resp. i osobám, které se nedopustily žádného trestného činu ani činu jinak trestného. Neplatí zde tak oproti trestům zásada, že újma spojená s ochranným opatřením může postihnout jen pachatele trestného činu. Funkční složkou ochranných opatření dále není působení újmy, neboť tato újma, která je i s ochrannými opatřeními nutně spojena, je jen jejich nevyhnutelným účinkem. Funkční složkou ochranných opatření je přitom léčení, výchova, zajištění nebo zneškodnění (věci).¹¹

2.2 Trest a účel trestání

Trest je opatřením státního donucení, které v trestním řízení ukládá pachateli za jeho trestný čin jménem státu na základě zákona k tomu povolany soud.

Účelem trestu a trestání je v nejobecnějším slova smyslu ochrana společnosti před kriminalitou. Funkce trestání je pojímána jednotlivými koncepcemi různě.

Podle *retributivní*, neboli odplatné *teorie*, na které je založena klasická škola trestního práva, je trest přirozeným důsledkem trestného činu, přičemž trest musí znamenat pro pachatele újmu odpovídající závažnosti spáchaného činu. Retributivní teo-

---

¹⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 417.

¹¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 417.

rie prítom neznamená libovúli zákonodárce pri stanovení druhu a výše trestú za jednotlivé trestné činy, čož plyne i z EÚLP (čl. 6 a 7), podle které má být trest přiměřený škodlivosti spáchaného trestného činu.¹²

Podle *teorie odstrašení* účel trestu spočívá zejména v tom, aby odradil jednak odsuzovaného pachatele od dalšího kriminálního jednání (individuální prevence), jednak i potenciální pachatele od případně zamýšleného trestného činu (generální prevence). Problémem je, že proces odstrašení je velice individuální, protože každý člověk subjektivně vnímá a pociťuje újmu působenou uloženým trestem, tj. tíží trestu, jinak. Odstrašení se někdy spojuje s ideou *exemplárního potrestání* směřujícího k tomu, aby pachatelé trestných činů byli potrestáni tak, aby to bylo výstrahou i pro ostatní. To ovšem na druhou stranu může vést k hypertrofii trestní represe a nespravedlivým trestům neodpovídajícím závažnosti spáchaného činu,¹³ což by bylo v rozporu i se zásadou individualizace trestu¹⁴. Konkrétní přísnost trestu se pak neodůvodňuje hledisky individuální prevence, ale potřebou odstrašit veřejnost nepřiměřeně vysokým trestem uloženým jednotlivému pachateli. Tento přístup, který je typický především pro totalitní režimy, porušuje pak vyvážený vztah mezi prevencí a represí, kdy represe je povýšena nad prevencí.¹⁵ S aplikací teorie odstrašení souvisí i tzv. „*labeling effect*“, tj. společenské ocejchování osoby coby pachatele spojené s různými formami pranýřování pachatelů, které mají svůj původ v dávné historii (např. vypalování značek do kůže ve středověku apod.).

---

¹² Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 214.

¹³ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 215-216.

¹⁴ Srov. např. Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 202.

¹⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 7; ÚS 47/1998-n.); Novotný, O. Za reformu systému trestů. In: Sborník prací z trestního práva (Solnařova pocta). Praha: Univerzita Karlova, 1969, s. 73n.

Odstrašující účinek nemusí být spojen jen se samotným trestem a jeho přísností, ale také s tím, jakou formou je výkon trestu prezentován (např. veřejné vykonání rozsudku apod.).

Odstrašující funkci mohou splňovat i tzv. *šokující tresty* uplatňované v některých právních řádech především na mladistvé pachatele. Jejich smyslem je odstrašit mladistvého pachatele třeba i méně závažného deliktu od dalšího páchaní trestné činnosti tím, že je mu např. uložen krátkodobý (několikadenní) trest odnětí svobody s výkonem ve věznici s přísným režimem.¹⁶

Třetí koncepcí trestání je *rehabilitační*, neboli nápravná *teorie*. Ta směřuje k tomu, aby pachateli bylo poskytnuto dostatečné odborné zacházení potřebné k tomu, aby potlačilo nebo odstranilo příčiny spáchání trestného činu. Rehabilitační teorie se tak koncentruje na osobu pachatele a etiologii vzniku jeho konkrétního trestného činu. Rehabilitační teorie je pak i základem pro nástroje probace a pro postpenitenciární činnost. Při realizaci rehabilitačních programů je však nutno brát v úvahu, že je nezbytný dostatečně odborně vzdělaný a vyškolený personál, včetně účasti specialistů, což klade samozřejmě i zvýšené nároky na finanční stránku věci.¹⁷

Účel trestání podle eliminační teorie (teorie vylučovací) spočívá v dočasné nebo trvalé izolaci pachatele od zbytku společnosti, což je podle této teorie nejen obzvlášť citelná újma pro pachatele, ale i nejlepší ochrana společnosti. Vyloučení pachatele přitom nemusí být vždy fyzické, ale někdy jde o sociální exkomunikaci způsobenou např. přílišnou medializací daného případu.¹⁸

Podle restituční (kompenzační) koncepce je podstatné odstranění následků trestného činu a nahrazení škody nebo jiné

---

¹⁶ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 216.

¹⁷ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 217.

¹⁸ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 218.

újmy způsobené trestným činem. Právě s touto teorií jsou spojeny alternativní tresty a různé formy mediace (zprostředkování) směřující k obnovení rovnováhy v sociálních vztazích, která byla trestným činem porušena.¹⁹ Tato teorie je pak základem pro vytváření tzv. *restorativní (obnovující) justice* (viz dále), která právě klade důraz na usmíření pachatele s obětí a obnovu trestným činem narušených vztahů, snaží se o posílení práv poškozeného, včetně zlepšení jeho možností, jak dosáhnout náhrady škody nebo jiné újmy, která mu byla trestným činem způsobena. To přitom nepřispívá jen k uspokojení zájmů poškozeného, ale i širší veřejnosti, když i potlačuje potřebu trestat formou svépomoci.²⁰

Uvedené koncepce trestání se zpravidla nevyskytují ve vlastní právní úpravě a aplikační praxi v čisté podobě, nýbrž spíše ve formě *smíšené*, kdy jsou v menší či větší míře zastoupeny prvky výše nastíněných teorií. Vždy pak záleží na konkrétní trestní politice toho kterého státu v té které době, která je ovlivněna danou situací politickou a sociální.²¹

Kromě výše uvedených specifických teorií trestání je pak možno obecně dělit koncepcí smyslu trestu a účelu trestání na dva základní přístupy: absolutní a relativní teorie. *Absolutní teorie* vycházejí v zásadě z principu odplaty a z myšlenky, že se trestá proto, že bylo spácháno zlo, a v duchu hesla, že „vina vyžaduje trest“²² – jediným účelem trestu je tak odplata za spáchaný trestný čin, dalo by se říci, že trest je účelem sám o sobě. *Relativní teorie* pak v trestu a trestání spatřují něco víc, než jen odplatu a než jen trest samotný. Spojují tak s trestem další účely, zejména pak cíle preventivní, kterých se může dosáhnout např. již zmíněným odstrašením, výchovou, resp. rehabilitací pachatele, obnovením vztahů narušených trestným činem apod.

---

¹⁹ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 220-221.

²⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 429.

²¹ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 222.

²² Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 201.

Trestá se tedy proto, aby nebylo pácháno zlo. Opět i z tohoto pohledu je třeba konstatovat, že tyto teorie se zpravidla neuplatňují v krystalické podobě a jejich myšlenky se pak propojují v teoriích smíšených, kde hraje roli jak funkce odplatná, tak i jiné funkce a účely trestu a trestání.²³

V současném trestním zákoníku není účel trestu a trestání výslovně vymezen. Trestní zákoník pouze formuluje obecné zásady trestání, které je pak nutno použít na konkrétní případ. Přes absenci výslovného vyjádření účelu trestu je možno vycházet z toho, že česká koncepce trestání je založena na zásadách relativních teorií, k nimž přistupují prvky teorií smíšených, kde svou roli hraje i hledisko odplatné.²⁴ To je možno dovozovat i z toho, že platí požadavek, aby trest odpovídal povaze a závažnosti trestného činu, za který je ukládán²⁵ (srov. § 39 odst. 1 TrZ). Při ukládání trestu také narůstá význam náhrady škody nebo jiné újmy poškozenému, což je vliv výše uvedených restitučních teorií.²⁶

2.3 Systém trestů v českém trestním právu

Tresty lze stejně jako ochranná opatření ukládat jen na základě zákona a za zákonných podmínek. Tuto tradiční zásadu právního státu, kterou vyjadřuje čl. 39 LSP, podle něhož jen zákon stanoví, co je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit, realizuje § 52 TrZ. V tomto ustanovení nalezneme taxativní výčet (katalog) druhů trestů, který nelze žádným způsobem rozšiřo-

---

²³ Např. Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 202.

²⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 412.

²⁵ Srov. např. Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 65.

²⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 413.

vat.²⁷ K tomu je třeba připočíst ustanovení § 24 ZSM, který určuje katalog trestních opatření, která je možno uložit mladistvému za spáchání provinění. Přestože v tomto případě se nejedná v právním slova smyslu o tresty, fakticky ovšem trestní opatření plní stejnou funkci jako trest.

Podle § 52 odst. 1 TrZ tak může soud uložit za spáchaný trestný čin následující tresty:

- a) odnětí svobody
- b) domácí vězení
- c) obecně prospěšné práce
- d) propadnutí majetku
- e) peněžitý trest
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- g) zákaz činnosti
- h) zákaz pobytu
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztráta čestných titulů nebo vyznamenání
- k) ztráta vojenské hodnosti
- l) vyhoštění

Soud pro mládež pak mladistvému může uložit dle § 24 odst. 1 ZSM uložit následující trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce
- b) peněžitá opatření
- c) peněžitá opatření s podmíněným odkladem jeho výkonu
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

---

²⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 620.

- e) zákaz činnosti
- f) vyhoštění
- g) domácí vězení
- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- k) odnětí svobody nepodmíněné

I když jde o uzavřený katalog, není vyloučeno, aby bylo s určitými omezeními uloženo více trestů, resp. trestních opatření vedle sebe²⁸ (srov. § 53 odst. 1 TrZ, § 24 odst. 2 ZSM).

Některé tresty pak lze ukládat i bez toho, že by byly výslovně uvedeny v sankci za daný trestný čin ve zvláštní části trestního zákoníku (§ 53 odst. 2 TrZ – domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu). Systém trestů je přitom uzpůsoben tomu, aby bylo možno dosáhnout jednak nápravy pachatele, jednak i nezbytné ochrany společnosti před kriminalitou, k čemuž právě může přispět i vhodná kombinace trestů, případně kombinace trestů a ochranných opatření.²⁹

Kumulace některých druhů trestů je však vyloučena (např. nelze uložit vedle sebe trest odnětí svobody a trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací spolu s trestem odnětí svobody, případně peněžitý trest vedle trestu propadnutí majetku nebo trest zákazu pobytu a vyhoštění).

---

²⁸ Srov. např. Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 621.

²⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 620.

V systému trestů převažují tresty nespojené s odnětím svobody. Odnětí svobody by přitom mělo být v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe ukládáno v nepodmíněné podobě až tehdy, nepostačuje-li k nápravě pachatele a dostatečné ochraně společnosti uložení jiného trestu, příp. za současného uložení ochranného opatření, nebo dokonce upuštění od potrestání (případně za současného uložení ochranného opatření, např. ochranného léčení).

Uložení trestu nespojeného s odnětím svobody eliminuje negativní dopady uvěznění, nebezpečí tzv. kriminální infekce apod., dále zmenšuje ekonomické zatížení státu, které by jinak výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody přinesl, zvyšuje pravděpodobnost náhrady škody poškozenému,³⁰ a zároveň se pachateli vyjadřuje určitá důvěra, když při výkonu alternativního trestu se lze opřít i o pachatelovy kladné vlastnosti a lépe využít i možností odborného zacházení s pachatelem.³¹ Pokud to tedy povaha spáchaného činu dovoluje, měl by být trest odnětí svobody nahrazen alternativním druhem trestu,³² případně alternativou k potrestání.

Faktu, že tresty nespojené s odnětím svobody ve výčtu trestů dominují a že trest odnětí svobody by měl ukládán jako *ultima ratio*, neprotiřečí, že trest odnětí svobody je uveden na prvním místě, neboť ten je z možných trestů nejzávažnější, následován je pak dalšími, méně závažnými druhy trestů.³³ Naopak u mladistvých dominuje v základní systematice trestních opatření právě myšlenka subsidiarity odnětí svobody, jehož nepodmíněná podoba je uvedena až na posledním místě katalogu trestních opatření.

---

³⁰ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 222-223.

³¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 621-623.

³² Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 218.

³³ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 217.

Kromě základního členění trestů na tresty spojené s odnětím svobody (mezi něž lze do jisté míry zahrnout i trest domácího vězení, přestože tento druh trestu se zároveň řadí mezi tzv. alternativní tresty, a to vzhledem k zásadně odlišnému způsobu jeho výkonu) a tresty nespojené s odnětím svobody, lze tresty dělit i podle jiných hledisek.

Takto je možné podle toho, do jakých zájmů odsouzeného trest zasahuje, diferencovat tresty postihující osobní svobodu pachatele (trest odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění), tresty majetkové (propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty) a tresty na cti (ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).³⁴

Dalším kritériem členění druhů trestů je to, jestli může být ten který trest uložen samostatně nebo jen vedle jiného trestu – pak se rozlišují tzv. tresty hlavní a tresty vedlejší. Tresty hlavní je možné uložit buď samostatně, nebo vedle jiného trestu, což je typické pro trest odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, vyhoštění atd. Tresty vedlejší mohou být uloženy pouze vedle jiného trestu. V českém trestním právu se to týká ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztráty vojenské hodnosti (srov. § 78 a 79 TrZ').³⁵

Podle stupně určitosti můžeme dále rozlišovat tresty na absolutně určité (např. trest odnětí svobody na doživotí, ale v podstatě též trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty) a tresty relativně určité (to je většina druhů trestů – je zde stanovena nejvyšší, případně i nejnižší možná výměra trestu, případně proměnný obsah trestu – např. trest odnětí svobody na dvě léta až deset let, domácí vězení, obecně prospěšné prá-

---

³⁴ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 218.

³⁵ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 218.

ce, peněžitý trest, zákaz pobytu, vyhoštění apod.).³⁶ V zásadě by neměl být trest upraven jako absolutně neurčitý, neboť to by odporovalo principu právního státu, který vyžaduje dostatečně přesné zákonné vymezení trestu, který přichází v úvahu za ten který trestný čin.

Zvláštní postavení mezi tresty, resp. trestními opatřeními, má výjimečný trest (§ 52 odst. 3, § 54 TrZ) či výjimečné trestní opatření (§ 31 odst. 3 ZSM).

Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. Jeho výjimečnost je dána kromě jeho délky, která přesahuje nejvyšší možnou výměru (pravidelného) trestu odnětí svobody, která činí dvacet let, také zvláštními podmínkami pro jeho uložení. Výjimečný trest lze uložit jen za zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 TrZ), u kterého to trestní zákoník ve zvláštní části dovoluje a musí být naplněny další podmínky uvedené v § 54 odst. 2, 3 TrZ. Pro uložení mírnější varianty výjimečného trestu je třeba, aby závažnost zvlášť závažného zločinu byla velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele byla obzvláště ztížena. Uložení trestu odnětí svobody na doživotí je pak vázáno na spáchání taxativně stanovených zvlášť závažných zločinů, které jsou všechny spojeny tím, že alespoň jedním z jejich následků byl smrt jiného úmyslně způsobená pachatelem. Současně musí být splněny ještě dvě podmínky, a to, že takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné poňutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku, a zároveň uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let. Pachatele odsouzeného k výjimečnému trestu soud zpravidla zařadí do věznice se zvýšenou ostrahou [§ 56 odst. 2 písm. d)

---

³⁶ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde, 2009, s. 218.

TrZ], přičemž pachatele odsouzeného k trestu odnětí svobody na doživotí do tohoto typu věznice zařadí soud vždy (§ 56 odst. 3 TrZ). V průběhu výkonu trestu je však možné přeřazení do mírnějšího typu věznice za splnění podmínek § 57 s přihlédnutím k § 54 odst. 4 TrZ.

Výjimečné trestní opatření odnětí svobody může soud pro mládež uložit mladistvému, který spáchal provinění, za které trestní zákoník dovoluje ve zvláštní části uložit výjimečný trest, pokud to povaha a závažnost provinění, která musí být vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoká, vyžaduje. V případě uložení takového výjimečného trestního opatření se odnětí svobody ukládá v rozmezí od pěti do deseti let (srov. § 31 odst. 3 ZSM), když za normálních okolností nesmí přesáhnout pět let (srov. § 31 odst. 1 ZSM).³⁷

---

³⁷ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 646.

3. Alternativy k potrestání a alternativní tresty

3.1 Východiska restorativní justice

Myšlenka alternativního řešení trestních věcí je jedním z plodů konceptu *restorativní justice*, o kterém již byla řeč výše. Restorativní justice chápe trestný čin hlavně jako sociální konflikt mezi obětí trestného činu a jeho pachatelem, který vzniká v důsledku spáchání trestného činu.³⁸

Jak při trestním řízení, tak v rámci ukládání trestních sankcí je proto třeba více zohledňovat zájmy poškozeného, a zároveň se snažit o odstranění výše uvedeného konfliktu mezi ním a pachatelem, resp. obviněným. Kvalitativně jde tedy o zcela jiné pojetí trestní spravedlnosti³⁹ než tradiční koncepce spatřující v trestném činu prvotně skutečnost zakládající trestněprávní vztah mezi pachatelem a státem, kde stát má právo uložit pachateli za jeho trestný čin trestní sankci a pachatel má povinnost tuto sankci jako důsledek jeho trestní odpovědnosti strpět.⁴⁰

Pro alternativní řešení trestních věcí jsou z hlediska konceptu restorativní justice nejdůležitější následující teze:⁴¹

- 1) Základem trestní odpovědnosti je spáchání trestného činu;
- 2) Trestný čin je hlavně útokem pro lidem a mezilidským vztahům, přičemž primárními oběťmi jsou především ti, kdo jsou

---

³⁸ Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A., Válková, H. Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59. Praha: MS ČR, 2000, s. 227-229.

³⁹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 9.

⁴⁰ Srov. Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 4-5.

⁴¹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 9-10.

trestným činem bezprostředně postiženi, ale též jejich osoby blízké a jejich nejbližší sociální okolí;

3) Trestný čin je buď projevem určitého konfliktu, nebo konflikt vyvolává;

4) Konflikt je jednak personifikovaný na jednotlivé osoby (pachatel – oběť), jednak je konfliktem mezi zájmy pachatele, dalších osob dotčených trestným činem a veřejným zájmem a dále je též konfliktem v rovině normativní – konflikt mezi normami pachatele a normami společnosti;

5) Jedním z hlavních důvodů trestné činnosti je konflikt norem – střet norem (morálních hodnot) pachatele a norem osob dotčených trestným činem a norem společenských, přičemž řešení tohoto konfliktu je předpokladem pro urovnání právních a společenských vztahů narušených spáchaným trestným činem a pro to, aby k trestné činnosti v budoucnu nedocházelo;

6) Mezi různými způsoby řešení trestní věci je vhodné dát přednost těm, které jsou způsobilé zohlednit vedle veřejného zájmu i oprávněné zájmy jednotlivců se zahrnutím adekvátní reakce na spáchaný trestný čin, která je v zájmu spravedlivého řešení trestní věci;

7) Adekvátní reakce na spáchaný trestný čin nemusí spočívat v uložení trestu;

8) Trestní represe má mít subsidiární charakter – je třeba ji využívat jen v případě, že jiné řešení nemůže konflikt vyřešit, a jen v nezbytně nutné míře;

9) Samo projednání trestní věci může mít vést k řešení konfliktu, nebo k němu může alespoň výrazně přispět;

10) Je třeba vhodně uplatňovat mediaci, odklony od standardního průběhu trestního řízení a alternativní sankce tam, kde je to možné, protože i tyto způsoby řešení v sobě zahrnují

určitý sankční prvek, a zároveň mohou mnohdy lépe reagovat na individuální povahu trestného činu a jeho pachatele, příčiny, motivy i následky atd.;

11) Výsledek řešení konfliktu projevené v konečném trestním rozhodnutí musí co nejvíc zohlednit oprávněné zájmy i dalších dotčených subjektů (oběti, jejího blízkého sociálního okolí, sociálního okolí pachatele, ale i státu, jehož zájem na ochraně porušeného nebo ohroženého právního statku byl trestným činem rovněž postižen);

12) Ideálním cílem je přitom nalezení řešení, které vyhovuje všem dotčeným subjektům (strategie *win – win*,⁴² tj. vítězství pro všechny)

13) Principiálně se nabízejí dva základní způsoby, jak dosáhnout trestní spravedlnosti, a to na jedné straně tradiční formální trestní řízení a na druhé straně alternativní cesty s využitím mediace a probace – oba způsoby mají společný rys v tom, že řeší konflikt způsobený spácháním trestného činu, formy a postupy řešení jsou však různé (tradiční trestní justice zdůrazňuje spravedlivý proces s jasnými pravidly řízení, alternativy více akcentují individuálnější potřeby a zájmy dotčených osob); výsledkem však vždy musí být spravedlivé rozhodnutí ve věci.⁴³

Pro naplnění principů restorativní justice mají stěžejní význam takové procesy a taková opatření, které míří k odčinění způsobené škody a potřebnému spravedlivému narovnání narušených vztahů, ať již právních, nebo společenských, mezi pachatelem obětí i společnostmi v užším i širším slova smyslu, což může vést i ke snížení pravděpodobnosti recidivy.⁴⁴

---

⁴² Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 10.

⁴³ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 10-11.

⁴⁴ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 11-12.

3.2 Krize vězeňství

Tak jak rostla zejména v druhé polovině dvacátého století zločinnost ve většině zemí a jak se stávala v podstatě masovým jevem, dostávala se do centra pozornosti otázka adekvátní reakce na kriminalitu a nejvhodnějších způsobů zacházení s pachateli, když klasické formy ochrany společnosti před trestnou činností očividně nepostačovaly. V této souvislosti se pak začalo hovořit o „krizi trestu odnětí svobody“, a to též v souvislosti s rostoucím počtem uvězněných osob (odhaduje se, že je v současnosti na celém světě uvězněno téměř 9 milionů osob) a přeplněností věznic, když k převýchově pachatelů nedochází, strach z kriminality roste a náklady na vězeňství se stávají stále významnější kapitolou státního rozpočtu.⁴⁵ Na to navazovala diskuse o tom, že je nutné rozšířit nabídku prostředků postihu pachatelů trestných činů, k čemuž směřovala i Rezoluce Rady Evropy č. (76) 10 z roku 1976 „Některé alternativní tresty k uvěznění“.⁴⁶

Od sedmdesátých let dvacátého století tak začínají do trestního práva pronikat výrazněji takové druhy trestů, příp. dalších opatření a postupů, které mají představovat *alternativu k uvěznění* a být východiskem z této krize nejen vězeňství, nebo spíše krize trestu odnětí svobody, ale obecně trestní politiky, která selhává ve snaze najít odpověď na masový výskyt sociálně patologických jevů, včetně kriminality.⁴⁷

Důvody pro alternativní řešení trestních věcí jsou přitom následující:⁴⁸

---

⁴⁵ Karabec, Z. Koncept restorativní justice. In: Karabec, Z. (ed.) Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: IKSP, 2003, s. 5.

⁴⁶ Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 222-223.

⁴⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 14.

⁴⁸ Srov. Novotný, O, Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 223-224.

1. *ekonomické* (snižování nákladů na výkon trestu odnětí svobody, výstavbu nových věznic atd.);
2. *penitenciární* (eliminace nežádoucích účinků uvěznění a nebezpečí přenosu tzv. kriminální infekce);
3. *kompensační* (zvýšení pravděpodobnosti, že pachatel nahradí poškozenému škodu nebo jinou újmu způsobenou trestným činem);
4. *trestněpolitické* (snaha o dekriminizaci a depenalizaci).⁴⁹

I česká právní úprava disponuje celou řadou alternativ, jak koneckonců dokládá i kapitola druhá této práce. Nicméně rezervy zůstávají v praktické realizaci a využití výhod, které alternativní způsoby vyřízení trestních věcí nabízejí, což může být způsobeno jak ekonomickou náročností zavádění některých alternativ (např. domácího vězení, ale i obecně prospěšných prací), i když následně lze spíše očekávat ekonomické výhody, tak přetrvávajícím konzervatismem v rámci fungování systému trestní justice,⁵⁰ který je ovšem jevem vcelku normálním (a v některých ohledech snad i pozitivním). Přes širokou škálu alternativních postupů a sankcí tak je v České republice stále relativně vysoký index vězeňské populace (tj. počtem vězňů připadajících na 100 000 obyvatel), který např. v březnu 2010 činil 209 (v roce 2008 byl tento index 185), a to v porovnání s jinými evropskými zeměmi, z nichž jedenáct má tento podíl vězeňské populace na celkovém obyvatelstvu (často mnohem) nižší (např. Dánsko – 63, Slovinsko – 65, Itálie – 97, Francie – 96, Rakousko – 99, Německo – 100, Nizozemsko – 100).⁵¹

---

⁴⁹ Srov. např. Novotný, O. Alternativy uvěznění (K problematice reformy trestněprávních sankcí v ČR. Právní praxe, 1993, č. 2, s. 66n.

⁵⁰ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15.

⁵¹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15; Valeš, F., Šabatová, A. Některé aspekty trestní justice a výkonu vězeňství. [online] Dostupné na www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2010051601#_ftn1 (29.3.2012)

3.3 Systém alternativních postupů a sankcí

Alternativně lze trestní věci řešit ve dvou základních rovinách: jednak v rovině platného trestního práva, jednak mimo tento systém, kdy lze podle platné právní úpravy dosáhnout řešení, které se pak určitým způsobem projeví v trestněprávní oblasti. Společné mají tyto postupy a metody to, že představují určitou reakci na spáchaný trestný čin a nesmí být v rozporu s právním řádem.⁵²

3.3.1 Alternativy v oblasti trestního práva

V tomto případě se jedná o alternativy v rámci systému trestního práva a může jít o alternativy podle trestního práva hmotného nebo podle trestního práva procesního. *Hmotněprávními alternativami* jsou *alternativní tresty* a *alternativy k potrestání*. *Procesněprávními alternativami* jsou tzv. *odklony* v trestním řízení (diversion).⁵³

Alternativní tresty

Alternativními tresty jsou vlastně všechny tresty nespojené s bezprostředním *odnětím* svobody či s izolací pachatele od společnosti. Ukládají se místo nepodmíněného odnětí svobody s tím, že v daném případě postačují k naplnění účelu trestu stejně (nebo možná i lépe) jako výkon trestu odnětí svobody.⁵⁴ zejména pak tzv. *komunitní tresty* (tj. tresty vykonávané ve společenství), jejichž reprezentanty v českém trestním právu jsou *obecně prospěšné práce* (§ 62 a násl. TrZ), *podmíněné odsou-*

---

⁵² Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15.

⁵³ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15-16.

⁵⁴ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468-469.

zení doplněné přiměřenými povinnostmi a omezeními (§ 81 a násl. TrZ), *tresty s probačními prvky* (podmíněné odsouzení s dohledem - § 84 a násl. TrZ), *domácí vězení* doplněné přiměřenými povinnostmi a omezeními (§ 60 a násl. TrZ) a *peněžitý trest* (§ 67 a násl. TrZ).⁵⁵ Ostatní tresty přímo nespojené s odnětím svobody jsou např. samostatně uložené tresty zákazu činnosti (§ 73, 74 TrZ), zákazu pobytu (§ 75 TrZ), zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76, 77 TrZ) či samostatně uložený trest vyhoštění (§ 80 TrZ) v případě cizích státních příslušníků.

Alternativy k potrestání

Alternativy k potrestání jsou takové instituty, které se po vyslovení viny užijí místo uložení jakéhokoli trestu, nejen trestu odnětí svobody⁵⁶. Hmotněprávní alternativy k potrestání jsou *upuštění od potrestání* (§ 46 a násl. TrZ) a *upuštění od potrestání s dohledem* (§ 48 a násl. TrZ). V těchto případech tak není uložen trest, nicméně i přesto jsou s těmito alternativami spojené určité sankční prvky spočívající jednak v tom, že pachatel musel projít trestním řízením a vyslechnout si svou podstatou odsuzující rozsudek, tj. rozsudek, v němž byl uznán vinným trestným činem, pro který byla podána obžaloba. Tímto výrokem je pak soudem vůči pachateli činěna výtka (společenský a formální odsudek) za to, že trestný čin spáchal. Je-li k upuštění od potrestání připojena zkušební doba a dohled probačního úředníka, sankční povaha tohoto institutu se tím samozřejmě zvyšuje, protože to bude pro pachatele znamenat další zásahy do jeho běžného způsobu života. K upuštění od potrestání, resp. upuštění od potrestání s dohledem dále může soud připojit nějaké ochranné opatření, zpravidla ochranné léčení, a tím

---

⁵⁵ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16.

⁵⁶ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468.

zajistit dostatečnou ochranu společnosti i samotného pachatele.⁵⁷

Odklony v trestním řízení

Odklony jsou procesní alternativy ke standardnímu trestnímu řízení a jsou tradiční především angloamerickém trestním procesu.⁵⁸ Jejich podstatou je, že trestní řízení nedospěje do vynesení rozsudku, ale věc se vyřídí jiným způsobem, tj. odkloní se od klasické cesty.⁵⁹ V českém trestním právu se odklony rozumí především *podmíněné zastavení trestního stíhání* (§ 307, 308 TrŘ) a *narovnání* (§ 309 a násl. TrŘ), dále pak také *podmíněné odložení podání návrhu na potrestání* (§ 179g, 179h TrŘ), v trestním právu mladistvých pak také *odstoupení od trestního stíhání* (§ 70, 71 ZSM). Mezi odklony se také někdy řadí trestní příkaz podle § 314e a násl. TrŘ, i když má povahu odsuzujícího rozsudku a musí jím být uložen trest, kterým ovšem nemůže být nepodmíněný trest odnětí svobody (srov. § 314e odst. 2 TrŘ), to znamená, že trestní příkaz nemůže být alternativou k potrestání. *Procesní alternativou k potrestání* však může být zastavení trestního stíhání ve věcech, kde trestní stíhání lze vést jen se souhlasem poškozeného (srov. § 163, 163a TrŘ), pokud poškozený vezme svůj souhlas zpět proto, že došlo k urovnání jeho vztahu s obviněným.⁶⁰ Nelze také pominout oprávnění státního zástupce zastavit trestní stíhání při uplatnění principu oportunitity dle § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ, pokud má zato, že účelu trestního řízení bylo dosaženo vzhledem k chování obviněného po činu, zejm. k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.

---

⁵⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16.

⁵⁸ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469.

⁵⁹ Kotulan, P. Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Praha: IKSP, 1996, s. 5.

⁶⁰ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16.

3.3.2 Alternativní postupy realizované mimo systém trestního práva

Mezi alternativní postupy, jejichž cílem je řešení trestních věcí, ale které jsou realizované mimo systém trestního práva, řadíme především *mediaci* a ujednání dosažená v jejím rámci.

Mediace je specifickou formou neprocesního řešení trestních věcí, jejíž výsledky se ale mohou projevit v meritorním rozhodnutí. Podle § 2 odst. 2 ZPMS je mediace mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.⁶¹

Prostřednictvím mediace lze urovnat konflikt vázaný na trestný čin a jeho morální, etické či sociální důsledky. Tím lze pak vytvořit podmínky pro řešení tohoto konfliktu trestněprávní cestou. Výsledky mediace totiž mohou být významné pro úvahu soudu o druhu a výměře trestu, resp. o alternativě k němu. Je-li dosaženo mediací dohody mezi obviněným a poškozeným o tom, jak urovnají své vztahy, může být splněna i podmínka pro vyřízení věci uplatněním některé z procesních alternativ k potrestání.⁶² Prostor pro využití mediace je právě při odklonech, kdy pracovníci Probační a mediační služby ČR mohou zprostředkovat kontakt mezi obviněným a poškozeným, pomoci při vyjednávání o náhradě škody, při uzavírání dohody o její náhradě a realizaci.⁶³

Mediace je vlastně cestou, jak usnadnit řešení určité trestní věci mimo standardní trestní řízení, přičemž zároveň posiluje postavení i odpovědnost jak oběti trestného činu, tak i obvině-

---

⁶¹ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469.

⁶² Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16-17.

⁶³ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469.

ného (pachatele) při hledání takového řešení. Je jejich rozhodnutí, zda mediace při urovnání svých vzájemných vztahů využijí nebo nikoli. Smyslem mediace je „zprostředkování alternativního řešení konfliktu spojeného se stíhanou trestnou činností, objasnění příčin této trestné činnosti, urovnání vzájemných vztahů mezi obviněným a obětí, vytvoření podmínek pro maximálně možný individuální přístup k případu a účinná prevence recidivy trestné činnosti.“⁶⁴ Ze zkušeností plyne, že obviněný i oběť vnímají mediaci většinou jako způsob spravedlivého řešení jejich konfliktu, který počítá s jejich aktivní účastí.⁶⁵

3.4 Význam probace při využívání alternativních řešení trestních věcí

Probační práce je v podstatě základem úspěšného uplatnění alternativních sankcí. Probace je zaměřená na resocializaci obviněných nebo odsouzených osob. Probace spočívá v konstruktivní metodě převýchovy a obecně pozitivního působení na pachatele trestného činu prostřednictvím kontroly, pomoci a poradenství. Důležitý je přitom diferencovaný přístup k zacházení s pachateli různých druhů trestných činů. Využití probace zvyšuje pravděpodobnost účinnosti trestní sankce a vyvažuje poměr mezi represí a prevencí.⁶⁶

Zvláštní formou probace je pak parole, což je probační práce s osobami propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody, která napomáhá těmto osobám k návratu do společnosti. Probační úředník propuštěnému pomáhá, vede ho a kontroluje.

---

⁶⁴ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 21-22.

⁶⁵ Fenyk, J., Sotolář, A., Sovák, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. Trestní právo, 1998, č. 7-8, s. 18-32.

⁶⁶ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 24-25.

Uplatnění probace a parole umožňuje, aby pachatel setrval ve společnosti, udržel si rodinné vztahy i kontakty se širším sociálním okolím a rovněž se naučil přijmout zodpovědnost za své jednání přímo ve společnosti.⁶⁷

---

⁶⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 26-27.

4. Obecně prospěšné práce v českém trestním právu

4.1 Význam a podstata trestu obecně prospěšných prací

Hlavním smyslem trestu obecně prospěšných prací, který byl do českého právního řádu zaveden zák. č. 152/1995 Sb., s účinností od 1. 1. 1996, a převzat i novým trestním zákoníkem, je kromě dosažení účelu trestu také to, že odsouzený není umístěn do věznice a vystaven negativnímu působení vězeňského prostředí a má možnost zachovat si pozitivní sociální vazby. Obecně prospěšná práce navíc aktivně přispívá k nápravě odsouzeného.⁶⁸

Co do přísnosti je trest obecně prospěšných prací považován spolu s trestem domácího vězení za trest, který následuje hned po trestu odnětí svobody, což lze dovodit ze systematického zařazení tohoto druhu trestu v katalogu trestů v § 52 odst. 1 TrZ.⁶⁹ Trest obecně prospěšných prací dokonce nelze obecně považovat za mírnější než podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody⁷⁰ (§ 81 až 87 TrZ). Rozhodující zde bude i výměra těchto trestů a jejich dopad na pachatele.⁷¹

Svou podstatou je trest obecně prospěšných prací vlastně druhem legální nucené práce [srov. čl. 4 odst. 3 písm. a) EÚLP, čl. 9 odst. 2 písm. a) LPS, § 62 odst. 3 a § 65 odst. 1 TrZ]. Tuto práci vykonává odsouzený k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí.⁷²

---

⁶⁸ Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce nevládní organizace a účastníky trestního řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 9.

⁶⁹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 317.

⁷⁰ Rozh. č. 56/1997 Sb. rozh. tr.

⁷¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 730; rozh. č. 41/2002-II Sb. rozh. tr.

⁷² Např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 730.

Újmu v případě trestu obecně prospěšných prací tvoří „citelný zásah do volného času pachatele a povinnost pracovat bez nároku na odměnu“. Práce je tak zde významným výchovným prvkem a má přispět ke společenské i pracovní adaptaci pachatele.⁷³

Jednou z podmínek z efektivního využití této trestní sankce je ochota pachatele spolupracovat a uložené obecně prospěšné práce vykonat. Proto je ve většině právních úprav, které tento druh trestu obsahují, vyžadován souhlas pachatele⁷⁴, v českém trestním právu, jak bude uvedeno níže, v zásadě postačuje zjištění stanoviska pachatele k možnosti uložení tohoto trestu (srov. § 64 TrZ). Jedním z dalších předpokladů je ale i dostatečná spolupráce ze strany veřejnosti,⁷⁵ a zejména pak obcí, případně dalších subjektů, pro něž pachatel obecně prospěšné práce vykonává.

Podstatou trestu obecně prospěšných prací je povinnost odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům. Tyto práce mohou spočívat v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací a podobných činnostech ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, a to osobně, bezplatně a ve svém volném čase, přičemž práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného.⁷⁶

Limity trestu obecně prospěšných prací, resp. jeho využívání v praxi, mohou být dány nedostatkem vhodné práce⁷⁷ v některých oblastech, a také tím, že výkon prací podobného

---

⁷³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 730.

⁷⁴ Vůjtěch, J. a kol. Výzkum institutu obecně prospěšných prací. Praha: IKSP, 1998, s. 13.

⁷⁵ Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce nevládní organizace a účastníky trestního řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 9.

⁷⁶ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499.

⁷⁷ Např. Žatecká, E., Fryšták, M. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. Trestní právo, 2007, č. 9, s. 5.

charakteru je prováděn i podle dalších právních předpisů mimo oblast trestního práva (zejm. zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).⁷⁸

4.2 Platná právní úprava trestu obecně prospěšných prací

4.2.1 Podmínky ukládání trestu obecně prospěšných prací a jeho obsah; zahlazení odsouzení

Trest obecně prospěšných prací je upraven v § 52 odst. 1 písm. c) a podrobně pak v 62 a násl. TrZ.

Tento druh trestu *lze uložit za přečin*, tj. za jakýkoli nedbalostní trestný čin a za takový úmyslný trestný čin, za který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let (§ 14 odst. 2 TrZ).⁷⁹ V tom směru, že jej lze uložit za všechny přečiny, je trest obecně prospěšných prací je *trestem univerzálním*.⁸⁰

Vůči poměrně širokému okruhu trestných činů, za které lze trest obecně prospěšných prací uložit, bývají vznášeny určité námitky, které někteří autoři uplatňovali již v době původní právní úpravy, která tento okruh trestných činů vymezovala horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody do pěti let.⁸¹ Dnes je tedy možnost uložit obecně prospěšné práce ještě vět-

---

⁷⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 730.

⁷⁹ Okruh trestných činů, za které lze ukládat obecně prospěšné práce, se oproti původní právní úpravě rozšířil, neboť ještě podle zák. č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, bylo možné obecně prospěšné práce uložit za takový trestný čin, za který trestní zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let, což platilo i pro trestné činy nedbalostní.

⁸⁰ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499.

⁸¹ Např. Vůjtěch, J. a kol. Výzkum institutu obecně prospěšných prací. Praha: IKSP, 1998, s. 86-88; Hanák, V.: Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, Právní praxe, 1998, č. 4, s. 235.

ší. Nicméně nelze asi očekávat, že by praxe ukládala trest obecně prospěšných prací v případě, že by povaha a závažnost spáchaného trestného činu byla taková, že v případě ukládání trestu odnětí svobody by soud uvažoval o uložení tohoto trestu v horní polovině zákonem stanovené trestní sazby (tzn. u úmyslných trestných činů mezi třemi až pěti lety, u nedbalostních trestných činů třeba i více). To plyne i z toho, že v případě zavineného nevykonání trestu obecně prospěšných prací by délka trestu odnětí svobody, na který by trest obecně prospěšných prací mohl být přeměněn, při zákonem stanoveném přepočtu nevykonaných hodin obecně prospěšných prací na dny odnětí svobody, ani zdaleka nedosáhla výše trestu odnětí svobody, pokud by byl ukládán již v odsuzujícím rozsudku [srov. § 63 odst. 1 a § 65 odst. 2 písm. b) TrZ].⁸² Zpravidla je za vyloučené, aby trest OPP byl alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jež by byl jinak uložen ve výměře převyšující jeden rok.⁸³

Trest obecně prospěšných prací lze uložit *i jako trest samostatný*, tj. bez uložení žádného dalšího trestu, a to i v případě, že trestní zákon za daný trestný čin ve zvláštní části takový trest nestanoví (§ 53 odst. 2 TrZ⁸⁴), a za předpokladu, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Za jiných okolností je však možné vedle trestu odnětí svobody uložit i jiný trest, jestliže je to odůvodněno spáchaným trestným činem. Nelze však spolu s trestem obecně prospěšných prací uložit trest

---

⁸² Srov. Kuchta, J. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. [online] Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf> (29.3.2012)

⁸³ Rozsudek NS ČR ze dne 28.3. 2001 sp. Zn 7 Tz 39/2001, Soudní rozhledy, 2001, č. 8, str. 284-288

⁸⁴ K tomu je třeba poznamenat, že ve zvláštní části trestního zákoníku není u žádného trestného činu stanoven trest obecně prospěšných prací, takže okruh trestných činů, za které lze tento trest uložit, je dán právě jen v obecné části trestního zákoníku.

odnětí svobody (a to ani s podmíněným odkladem výkonu⁸⁵) - § 53 odst. 1 TrZ, což je projevem zásady zákazu dvojího přičítání⁸⁶.

Podmínky pro uložení trestu obecně prospěšných prací jsou tedy stanoveny tak, aby soudy mohly tohoto trestu využívat u pachatelů méně závažných trestných činů, na které není zapotřebí (zatím) působit trestem odnětí svobody, ale jsou důvody, pro které nepostačuje nebo není vhodné uložení peněžitého trestu, ať již samostatného, nebo společně s jiným trestem nespojeným bezprostředně s trestem odnětí svobody.⁸⁷

Povaha trestného činu je určována zejména jeho zákonnou skutkovou podstatou a dále pak konkrétními okolnostmi, za nichž byl spáchán. Podstatné jsou tak především druh a význam chráněného zájmu, který byl trestným činem porušen nebo ohrožen, způsob provedení, konkrétní následky, resp. účinky, forma zavinění, pohnutka pachatele, polehčující nebo naopak přitěžující okolnosti apod.⁸⁸

Trest obecně prospěšných prací, který spočívá v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům, může soud uložit *ve výměře od 50 do 300 hodin* (§ 63 odst. 1 TrZ).⁸⁹ Ukládá-li soud pro mládež trestní opatření obecně prospěšných prací mladistvému, může je uložit ve výměře od 50 do 150 hodin (§ 26 odst. 1 ZSM).

Soud může pachateli zpřísnit trest obecně prospěšných prací tím, že mu na dobu trestu uloží ještě *přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti* (popř. oboje) podle § 48 odst. 4 TrZ,

---

⁸⁵ Např. Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 319.

⁸⁶ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499.

⁸⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 319.

⁸⁸ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 319-320.

⁸⁹ Dle původní právní úpravy činila výměra trestu obecně prospěšných prací 50 až 400 hodin.

tj. např. aby se podrobil výcviku pro získání vhodné kvalifikace, vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislosti na návykových látkách, vhodným programům psychologického poradenství nebo aby se zdržel návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, hraní hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek nebo aby uhradil dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku, aby se veřejně omluvil poškozenému nebo aby mu poskytl přiměřené zadostiučinění. Mladistvému a pachateli ve věku blízkém věku mladistvých pak kromě těchto přiměřených povinností nebo přiměřených omezení může soud uložit i některá z *výchovných opatření* uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (§ 26 odst. 1 ZSM, § 63 odst. 3 TrZ).

Jestliže pachatel způsobil trestným činem jinému škodu nebo nemajetkovou újmu nebo se na úkor jiného bezdůvodně obohatil, soud mu spolu s trestem obecně prospěšných prací zpravidla též uloží, aby tuto *škodu nahradil* nebo *nemajetkovou újmu odčinil* nebo aby *vydal* ono *bezdůvodné obohacení* (§ 63 odst. 2 TrZ). Tuto povinnost mu neuloží zejména tehdy, pokud škoda nebo jiná újma byly poškozenému nahrazeny, resp. odčiněny, popř. pachatel bezdůvodné obohacení již poškozenému vydal.

Před tím, než soud uloží pachateli trest obecně prospěšných prací, je povinen zjistit *stanovisko pachatele*, zejména pokud jde o ochotu pachatele uložený trest vykonat. K tomuto stanovisku musí soud přihlídnout (§ 64 TrZ), byť zákon výslovně nezakazuje soudu uložit trest obecně prospěšných prací i pachateli, který se k možnosti uložení tohoto druhu trestu vyjádřil negativně. Nicméně v případě negativního stanoviska obžalovaného lze pochybovat o efektivnosti případně ukládaného trestu obecně prospěšných prací, proto je možné předpokládat,

že v takovém případě soud tento druh trestu neuloží.⁹⁰ Pozitivní účinky smysluplné práce na resocializaci pachatelů jsou evidentní, to však předpokládá pozitivní motivaci každého jednotlivého odsouzeného.⁹¹ Zřejmě by zde stálo za úvahu, zda možnost uložení obecně prospěšných prací přímo nepodmínit souhlasem obžalovaného s možností uložení tohoto trestu, aby se tak lépe předešlo možným komplikacím spojeným s neochotou odsouzeného uložené obecně prospěšné práce vykonat.

S ohledem na očekávanou účinnost uloženého trestu obecně prospěšných prací má také velký význam ustanovení § 62 odst. 2 TrZ, podle kterého soud tento trest zpravidla neuloží pachateli, kterému byl trest obecně prospěšných prací v době tří let předcházejících uložení tohoto trestu přeměněn na trest odnětí svobody podle § 65 odst. 2 TrZ.⁹² Obdobně by zřejmě soud postupoval, pokud by byl tento trest pachateli v uvedeném období přeměněn v trest domácího vězení dle § 65 odst. 2 písm. a) TrZ.

Dále soud přihlédne ke *zdravotnímu stavu pachatele*, kdy musí zvážit, zda je zdravotně způsobilý obecně prospěšné práce vykonat, resp. zda je zdravotně způsobilý vykonat alespoň práce určitého druhu (škála obecně prospěšných prací je i s ohledem na znění zákona poměrně široká). Pokud by byl pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce, soud trest obecně prospěšných prací neuloží (§ 64 TrZ).

Konečně musí soud přihlédnout k *možnosti uložení tohoto trestu* (§ 64 TrZ). Jedná se např. o to, zda pro daného pachatele (obžalovaného) je reálné v dohledné době zajistit práce, kte-

---

⁹⁰ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 500.

⁹¹ Kuchta, J. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. [online] Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf> (29.3.2012)

⁹² Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 500; blíže k tomu též Karabec, Z., Rozum, Z.: K problematice souhlasu pachatele s uložení trestu obecně prospěšných prací, Právní praxe, 1998, č. 4, str. 227.

ré by mohl vykonávat, a to také s ohledem na jeho zdravotní stav, fyzickou zdatnost apod. Pokud by bylo zjevné, že není pravděpodobné výkon obecně prospěšných prací pro takového pachatele v rozumném časovém horizontu zajistit, soud by spíše neměl tento druh trestu ukládat, protože účinnost každého trestu klesá úměrně tomu, s jakým odstupem od vlastního spáchání činu je výkon trestu nastoupen.

Jak již bylo uvedeno výše, trest obecně prospěšných prací tkví v tom, že *odsouzený je povinen provést práce k obecně prospěšným účelům ve stanoveném rozsahu*. Tyto práce *mohou spočívat* v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo v jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí zabývajících se vzděláváním, vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností (§ 62 odst. 3 TrZ). Výčet typů prací je takového charakteru, že je dána možnost výkonu i kvalifikovaných prací, což je významné především u činností ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí než jen obcí, např. institucí vzdělávacích, kulturních, sportovních i jiných. Základním požadavkem je přitom obecná prospěšnost té které práce, tedy předpoklad vytvoření nějakého užitečného výsledku, který bude sloužit širšímu okruhu lidí.⁹³ Lze si tak např. představit obecně prospěšnou práci spočívající např. v kvalifikované činnosti v obecní knihovně nebo třeba výpomoc při vedení kroužku mladých techniků apod.

Soud ukládající pachateli trest obecně prospěšných prací, v rozsudku (příp. trestním příkazu) neuvádí bližší podrobnosti jeho výkonu, tedy ani konkrétní druh prací, místo a dobu jejich

---

⁹³ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499-500.

provádění. To je záležitostí vykonávacího řízení (§ 335 až 340b TrŘ)⁹⁴ – viz dále.

Odsouzený je povinen obecně prospěšné práce vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase (§ 65 odst. 1), když zákon výslovně stanoví, že práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného (§ 62 odst. 3 TrZ). Jsou-li obecně prospěšné práce ukládány mladistvému, nesmí vzhledem ke své povaze nebo okolnostem, za kterých jsou vykonávány, ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého (§ 26 odst. 1 TrZ).

Obecně prospěšné práce musí odsouzený vykonat *nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu* (§ 65 odst. 1 TrZ).⁹⁵ Zde je důležité zdůraznit, že lhůta dvou let se počítá od nařízení výkonu trestu, ke kterému dojde až v okamžiku, kdy pro odsouzeného bude zajištěna v součinnosti s probačním úředníkem Probační a mediační služby ČR vhodná práce. Lhůta pro vykonání trestu tedy neběží již např. od právní moci rozsudku.

Do doby dvou let, v níž je odsouzený povinen uložený trest obecně prospěšných prací vykonat, se *nezapočítává doba*, po kterou odsouzený nemohl vykonávat obecně prospěšné práce pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody.

V podstatě u každého alternativního trestu je nezbytné, aby odsouzený byl k řádnému výkonu takového trestu, resp. k tomu, aby dodržoval jeho podmínky, motivován i tím, že pro případ zaviněného nevykonání trestu nebo nedodržení jeho podmínek je stanoven náhradní trest, zpravidla trest odnětí svobody. V případě trestu obecně prospěšných prací je tomu obdobně

---

⁹⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 735.

⁹⁵ Zde došlo k prodloužení lhůty, kterou má odsouzený na to, aby práce ve stanoveném rozsahu vykonal, když podle předchozí úpravy (kterou převzal i nový trestní zákoník) tato doba činila jeden rok.

(srov. § 65 odst. 2 TrZ), přičemž zákon pro tento případ stanoví *možnost přeměny tohoto trestu buď v trest domácího vězení, nebo v trest odnětí svobody*. Za určitých podmínek ale může soud ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti.

Výhodou trestu obecně prospěšných prací je z pohledu pachatele kromě již výše zmíněného to, že *vykonáním trestu obecně prospěšných prací ve stanoveném rozsahu se odsouzení ze zákona zahlazuje*, to znamená, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Totéž platí, pokud bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytu pravomocně upuštěno. (§ 65 odst. 4 TrZ)

4.2.2 Výkon trestu obecně prospěšných prací

Poté, co se rozhodnutí, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, zašle předseda senátu (samosoudce) jeho opis okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený trest vykonávat (§ 336 odst. 1 TrŘ). Tímto rozhodnutím může být buď odsuzující rozsudek (§ 120 a násl. TrŘ), nebo trestní příkaz (§ 314e TrŘ). Rozhodnutí je zpravidla vydáno okresním soudem a zpravidla samosoudcem, výjimečně krajským soudem, např. v souvislosti s odlišným právním posuzováním žalovaného skutku nebo při odsouzení obžalovaného jen za některý z více trestných činů uvedených v obžalobě.⁹⁶

Trest obecně prospěšných prací vykonává odsouzený *v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí, přičemž se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod* (§ 335 TrŘ). Odsouzený někdy může mít osobní zájem na tom, aby trest vykonával v jiném obvodě než v obvodě svého bydliště. Nicméně konečné rozhodnutí o místě výkonu trestu je na okresním soudu, který trest uložil (§ 336 odst. 2 TrŘ).

---

⁹⁶ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 323.

Okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, rozhoduje *usnesením* nejen o *místě* výkonu, ale i o *druhu* obecně prospěšných prací, které má odsouzený povinnost vykonat (§ 336 odst. 1 TrŘ). Navrhnout druh a místo výkonu uložených obecně prospěšných prací je úkolem *probačního úředníka*, který vychází z potřeby výkonu těchto prací v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, když přihlíží k tomu, aby odsouzený vykonával trest co nejbližší místu, kde bydlí. Přitom také spolupracuje se střediskem Probační a mediační služby v obvodu soud, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací vykonáván. Pokud by měl být trest obecně prospěšných prací vykonáván mimo obvod, ve kterém odsouzený bydlí (např. z toho důvodu, že v obvodu jeho bydliště není vhodná práce k dispozici), je nutný písemný souhlas odsouzeného. Tento souhlas je pak součástí návrhu předkládaného okresnímu soudu, který trest nařizuje. (§ 336 odst. 2 TrŘ)

Rozhodnutí o druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací je nutno oznámit odsouzenému, což se pravidelně bude dít tím, že je mu toto rozhodnutí doručeno. Proti tomuto usnesení není přípustná stížnost (srov. § 141 odst. 2 TrŘ).

U obecně prospěšných prací se vyžaduje, aby byl odsouzený v průběhu výkonu trestu podroben určité institucionalizované kontrole od počátku výkonu tohoto trestu, která je zaměřena jak na samotný výkon trestu, tak na to, jestli vede řádný život a zda respektuje případně uložené přiměřené povinnosti nebo přiměřená omezení. Proto je nezbytná především součinnost s Probační a mediační službou, kdy probační úředník i navrhuje, jak je uvedeno výše, příslušnému soudu druh a místo výkonu obecně prospěšných prací.⁹⁷ Odsouzený pak musí s pověřeným probačním úředníkem v potřebné míře spolupracovat.

---

⁹⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 736.

Do 14 dnů od oznámení rozhodnutí je tak odsouzený povinen se dostavit na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být trest obecně prospěšných prací vykonán, za účelem projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací. V den stanovený probačním úředníkem pověřeným kontrolou nad výkonem tohoto trestu je pak odsouzený povinen dostavit se na obecní úřad nebo instituci, u nichž má obecně prospěšné práce vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu. O těchto povinnostech musí být odsouzený poučen ve výše uvedeném rozhodnutí, kde musí být zároveň upozorněn na následky nesplnění těchto povinností. (§ 336 odst. 3 TrŘ)

Po nabytí právní moci rozhodnutí o druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací vyrozumí soud podle § 336 odst. 4 TrŘ středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest vykonán, a zároveň pověří opatřením probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem trestu. Probační úředník při projednání podmínek výkonu trestu, stanovení dne nástupu jeho výkonu a při výkonu kontroly tohoto trestu postupuje v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány (§ 336 odst. 6 TrŘ). Probační úředník je také dle § 337 TrŘ povinen bezodkladně sdělit soudu, jestliže odsouzený poruší některou ze svých povinností souvisejících s řádným výkonem trestu obecně prospěšných prací, např. že zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří jeho výkon. Tuto povinnost má i obecní úřad nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, přičemž ty tuto skutečnost oznamují prostřednictvím probačního úředníka.

Na návrh odsouzeného nebo probačního úředníka provádějícího kontrolu nad výkonem trestu obecně prospěšných prací může okresní soud dle § 336 odst. 5 TrŘ změnit druh i místo

výkonu obecně prospěšných prací. Po právní moci takového rozhodnutí vyrozumí soud středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek vykonán, a zároveň pověří opatřením probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací.

K tomu, aby příslušná střediska Probační a mediační služby měla aktuální přehled o potřebě obecně prospěšných prací v jejich obvodech, mají jim obecní úřady a obecně prospěšné instituce sdělovat v souladu s § 338 odst. 2 TrŘ jednak své požadavky na vykonání obecně prospěšných prací, jednak všechny podstatné změny týkající se těchto požadavků. Probační úředník pak informuje soud na jeho žádost o potřebě obecně prospěšných prací v požadovaném obvodu. To slouží soudům k tomu, aby mohly zodpovědně rozhodovat o ukládání trestu obecně prospěšných prací tak, aby jejich výkon nebyl ohrožen již od počátku bez zavinění odsouzeného proto, že v daném obvodu nejsou k dispozici vhodné obecně prospěšné práce.

4.2.3 Odklad a přerušování výkonu trestu obecně prospěšných prací; upuštění od výkonu trestu

§ 339 a 340 TrŘ stanoví podmínky pro *odložení nebo přerušování výkonu trestu obecně prospěšných prací*, o kterém může rozhodnout usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek, předseda senátu (resp. samosoudce).

Důvody pro odklad nebo přerušování výkonu trestu obecně prospěšných prací jsou následující:

- a) *zdravotní stav odsouzeného* – v důsledku přechodného zhoršení zdravotní není odsouzený schopen trest vykonat – výkon trestu obecně prospěšných prací se *odloží nebo přeruší* na potřebnou dobu;

- b) *těhotenství a mateřství* – výkon trestu obecně prospěšných prací na těhotné ženě a matce novorozeného dítěte se *odloží nebo přeruší* na dobu jednoho roku;
- c) *povolání k výkonu vojenské činné služby* – je-li odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby, předseda senátu (samosoudce) *odloží nebo přeruší* výkon trestu obecně prospěšných prací;
- d) *jiné důležité důvody* – lze *odložit* na dobu nejvýše tří měsíců od právní moci rozhodnutí, kterým byl tento trest uložen, resp. lze *odložit nebo přerušit* do doby ukončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci, je-li důvodem odložení nebo přerušení právě *poskytování zvláštní ochrany nebo pomoci* podle zvláštního právního předpisu.

Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu (samosoudce) odklad nebo přerušení odvolá.

Doba, po kterou byl výkon trestu obecně prospěšných prací odložen nebo přerušen, se nezapočítává do lhůty dvou let, v níž má být trest vykonán.

§ 340a TrŘ upravuje problematiku *upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku*. Důvodem pro upuštění, o kterém rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, která má odkladný účinek, předseda senátu, (samosoudce) je dán tehdy, pokud je *odsouzený* v důsledku změny svého zdravotního stavu *dlouhodobě neschopen tento trest vykonat*. Takový důvod musí nastat až po právní moci rozsudku, kterým byl trest obecně prospěšných prací uložen. V případě, že by zdravotní stav pachatele (obžalovaného) byl již v době rozhodování o uložení trestu takový, že by neumožňoval výkon obecně prospěšných prací, nebyla by splněna podmínka pro jeho uložení daná § 64 TrZ.

4.2.4 Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo odnětí svobody

Jestliže tedy *pachatel* (odsouzený) v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací *nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, může soud přeměnit*, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek

- a) *v trest domácího vězení* (za podmínek § 60 odst. 1 TrZ) a pro případ zmaření výkonu tohoto trestu stanovit náhradní trest odnětí svobody, který ovšem nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den domácího vězení, nebo
- b) *v trest odnětí svobody* a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody.

Pro rozhodnutí o přeměně trestu zásadně postačí splnění jediné z vyjmenovaných příčin, nicméně v praxi se spíše objevují jejich kombinace (např. pachatel nevykonává uložený trest a zároveň nevede řádný život, přičemž též nedodržuje uložené přiměřené omezení).⁹⁸

---

⁹⁸ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 252.

Není však vyloučeno, že i v případě některého z výše uvedených porušení podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací soud ponechá trest obecně prospěšných prací v platnosti, pokud usoudí, že vzhledem k osobě pachatele a osobě odsouzeného je možné mu dát ještě šanci (srov. § 65 odst. 3 TrZ). Pokud za této situace *ponechá* soud trest obecně prospěšných prací *v platnosti nebo prodlouží dobu výkonu tohoto trestu až o šest měsíců*, stanoví nad odsouzeným na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled, dosud neuložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4, nebo některé z výchovných opatření podle § 63 odst. 3, je-li ve věku blízkém věku mladistvých. Uvedené podmínky jsou alternativní, stačí tedy, když soud zvolí alespoň jednu z nich. Není ovšem vyloučeno, že využije kombinace různých variant, bude-li to vyžadovat daný případ porušení podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací.⁹⁹

O přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo o přeměně jeho zbytku v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody, jakož i o ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti při stanovení dohledu nebo dalších dosud neuložených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo případně výchovných omezení, rozhodne podle § 340b TrŘ bez zbytečného odkladu předseda senátu (samosoudce) na návrh probačního úředníka pověřeného kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány. Obecní úřad nebo instituce podává takový návrh prostřednictvím pověřeného probačního úředníka. Předseda senátu (samosoudce) může rozhodnout i bez takového návrhu. V případě rozhodování o přeměně trestu obecně prospěšných prací není nezbytné vyčkávat do konce dvouleté lhůty, protože tato přeměna je (nebo může být) na místě i v případě, že pachatel nevykonal trest ve stano-

---

⁹⁹ Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 253.

vené době, kterou se rozumí harmonogram provádění výkonu tohoto trestu tak, jak vyplývá z projednání podmínek výkonu tohoto trestu.¹⁰⁰

Jestliže je možné učinit závěr, že odsouzený nevedl v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací řádný život, je dle názoru soudní praxe zpravidla na místě přeměnit tento trest nebo jeho nevykonaný zbytek v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody, a to i v případě, že u odsouzeného došlo k takové změně zdravotního stavu, která by jinak odůvodňovala rozhodnutí o upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací podle § 340a odst. 1 TrŘ.¹⁰¹

Aby mohl soud přeměnit trest obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody, případně za ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti uložit odsouzenému další přiměřené povinnost nebo přiměřená omezení, příp. výchovná opatření, musí být nevykonání trestu nebo jeho části, příp. jiné porušení podmínek jeho řádného výkonu, *zaviněné*. Pokud by odsouzený trest nevykonal např. proto, že bez jeho zavinění obecní úřad neposkytl potřebnou součinnost (např. pracovní pomůcky a jiné vybavení apod.), nebo proto, že onemocněl nebo utrpěl úraz, takový postup nebyl přípustný. Něco jiného by ovšem bylo, pokud by si pachatel sám záměrně způsobil např. úraz, aby z důvodu pracovní neschopnosti nemohl trest vykonat, jednalo by se o zaviněné jednání, které by odůvodňovalo přeměnu trestu obecně prospěšných prací.¹⁰²

Zahájení řízení o přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku, popř. i nepravomocné rozhodnutí o této přeměně, není přitom samo o sobě překážkou pro pokračování ve výkonu trestu obecně prospěšných prací, proto je vždy po-

---

¹⁰⁰ Srov. rozh. č. 50/1999 Sb. rozh. tr.; Drašík, A., Hasch, K., Kabátová, I. K výkonu trestu obecně prospěšných prací. Trestní právo, 1999, č. 5, s. 20-22.

¹⁰¹ Srov. přiměřené rozh. č. 42/2008 Sb. rozh. tr.

¹⁰² Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 326-327.

vinností soudu vždy zjišťovat, zda a v jakém rozsahu odsouzení ke dni rozhodnutí vykonal uložený trest obecně prospěšných prací.¹⁰³

O přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody, příp. o ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti se rozhoduje ve veřejném zasedání a proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

O rozhodnutí vyrozumí předseda senátu (samosoudce) středisko Probační a mediační služby v obvodu soudu, v němž je trest obecně prospěšných prací vykonáván.

4.3 Činnost Probační a mediační služby při zajišťování výkonu obecně prospěšných prací

Probační a mediační služba ČR byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (ZPMS). Na úseku zabezpečování a kontroly výkonu obecně prospěšných prací (a dalších alternativních trestů) představuje Probační a mediační služba velmi významnou, možná rozhodující instituci.

Práva a povinnosti úředníků Probační a mediační služby, včetně tedy probačních úředníků, kteří se bezprostředně podílejí mj. na efektivním výkonu trestu obecně prospěšných prací, jsou upraveny v § 7 až 9 ZPMS.

Probační úředník musí postupovat odpovědně, respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by mohlo vést k zmaření účelu trestního řízení nebo vzbuzovalo pochybnosti o jeho objektivitě a nestrannosti. Pokud jde o obecně prospěšné práce, je probační

---

¹⁰³ Rozh. č. 50/1999 Sb. rozh. tr.

úředník oprávněn zjišťovat stanovisko obviněného k možnému uložení tohoto trestu.¹⁰⁴

Probační úředník spolupracuje s obcemi a s obecně prospěšnými institucemi při získávání požadavků na provedení obecně prospěšných prací vhodných pro odsouzené a při vlastním výkonu trestu obecně prospěšných prací projednává s odsouzeným podmínky výkonu tohoto trestu a navrhuje soudu oprávněnému nařídit výkon trestu obecně prospěšných prací, jaké práce by měl odsouzený vykonat a také místo výkonu těchto prací.

Nutná je také spolupráce s okresními soudy, které jednak většinou trest obecně prospěšných prací ukládají, jednak jej vždy nařizují. Pokud počet požadavků na provedení obecně prospěšných prací v obvodu soudu neodpovídá počtu pravomocně odsouzených k výkonu tohoto trestu, vyrozumí soud probačního úředníka v dostatečném předstihu a požádá ho, aby poskytl obcím a obecně prospěšným institucím odbornou pomoc při vyhledávání vhodných prací a stanovení požadavků na jejich provedení.¹⁰⁵

Při vlastním výkonu trestu obecně prospěšných prací probační úředník je též povinen provádět úkony směřující k tomu, aby odsouzený vedl řádný život (§ 336 odst. 6, § 338 odst. 2, 3 TrŘ) a vykonávají též poradensko-výchovnou činnost spojenou s poskytováním potřebné pomoci osobě odsouzené k obecně prospěšným pracím.¹⁰⁶

Poruší-li odsouzený podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, je probační úředník pověřený kontrolou nad

---

¹⁰⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 597.

¹⁰⁵ Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce nevládní organizace a účastníky trestního řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 13; § 40 odst. 2 vyhl. MS č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 736.

výkonem tohoto trestu povinen bezodkladně poté, co se o tomto porušení dozví, informovat soud, který výkon trestu nařídil (§ 337 TrŘ), což vyplývá i z jeho obecných povinností probačního úředníka stanovených zákonem o Probační a mediační službě a § 51 odst. 2 TrZ.¹⁰⁷

Probační úředník může konečně i navrhnout soudu, aby odsouzenému přeměnil trest obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody (§340b TrŘ).

4.4 Trest obecně prospěšných prací v praxi

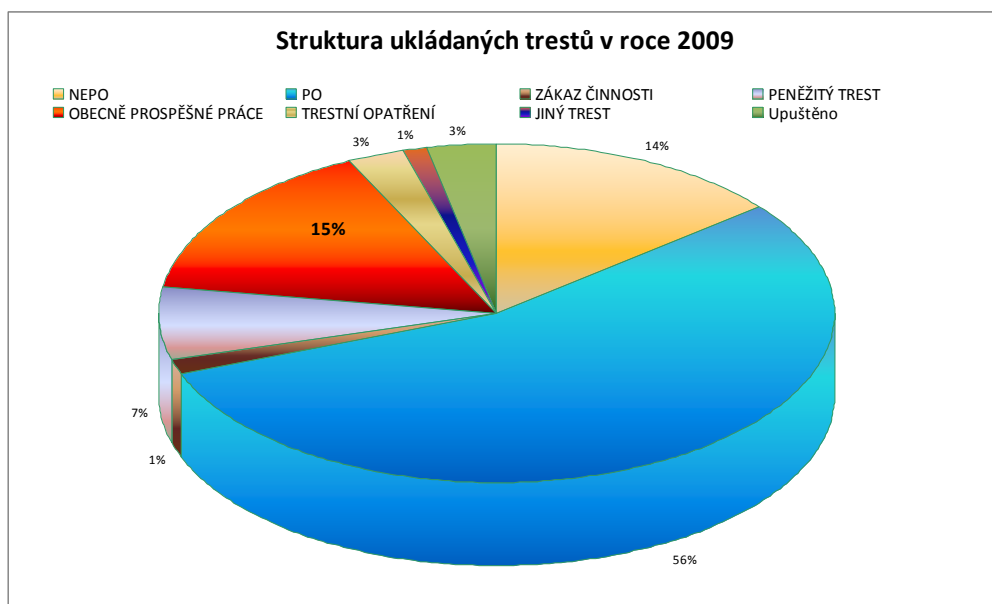
Trest obecně prospěšných prací je po podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody druhým nejčastěji užívaným alternativním trestem v České republice, počet uložených trestů obecně prospěšných prací se ročně pohybuje v průměru kolem 11 tis. a tento trest tvoří přibližně 15 % ve struktuře trestů ukládaných soudy za trestné činy (srov. graf 1 a 2).

K tomu je třeba ovšem dodat, že v roce 2010 došlo k poměrně významnému poklesu počtu uložených trestů obecně prospěšných prací (z 11 240 v roce 2009 na 7 420). O důvodech tohoto poklesu lze jen spekulovat.

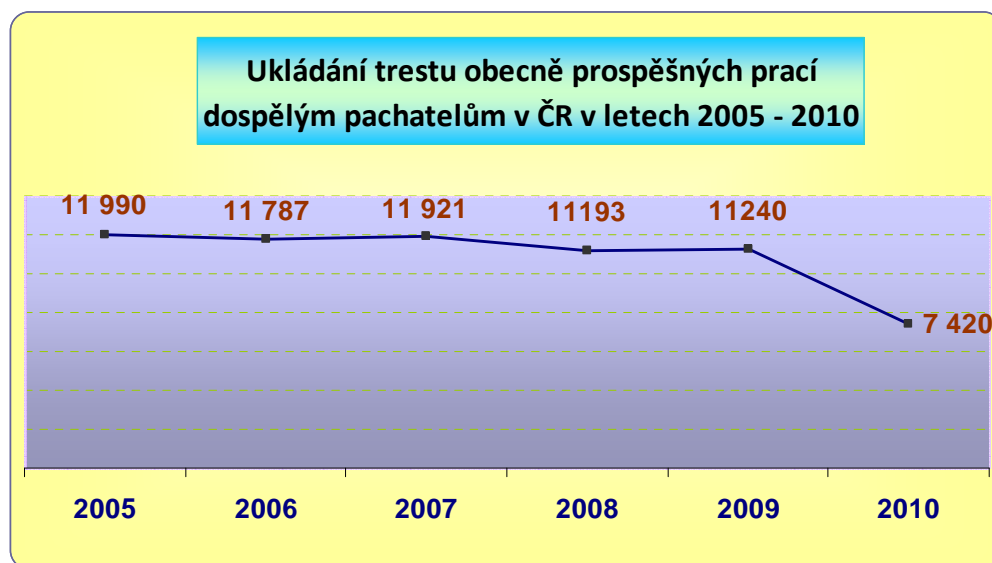
¹⁰⁷ Srov. např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 597.

Graf 1

Zdroj: Statistická ročenka kriminality 2010, Ministerstvo spravedlnosti ČR

Graf 2

Zdroj: Statistické ročenky kriminality 2006 – 2010, Ministerstvo spravedlnosti ČR;
Statistická ročenka ČR 2011, ČSÚ

Při realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací se samozřejmě vyskytují určité problémy. K hlavním patří nevhodný výběr adeptů pro výkon trestu obecně prospěšných prací, když soudy někdy ukládají tento druh trestu i recidivistům a pachatelům závažnější trestné činnosti. Podcenění těchto hledi-

sek pak často vede k laxnímu přístupu odsouzených, což může mít za následek nevykonání trestu nebo jeho části.¹⁰⁸

Problémem může někdy být i příliš vysoká výměra ukládaného trestu obecně prospěšných prací. Ukončení trestu je pak pro pachatele těžko představitelné a časový harmonogram příliš dlouhý, během výkonu pak někdy dochází i ke změnám, což vede k nejasně perspektivě pachatele a může způsobit snížení motivace k dokončení výkonu trestu.¹⁰⁹

Pro praxi by také bylo přínosné vytvoření centrální evidencí výkonu trestů obecně prospěšných prací, když zatím tuto evidenci vedou jednotlivá střediska Probační a mediační služby. Tuto evidenci by mohla spravovat Probační a mediační služba a v jejím rámci by bylo možné zjistit počet hodin pravomocně či nepravomocně uložených i počet hodin již vykonaných. Efektem by bylo především zrychlení informačního toku mezi Probační a mediační službou a soudy.¹¹⁰

I přes uvedené i další problémy spojené s ukládáním a výkonem obecně prospěšných prací v praxi má tento druh trestu řadu výhod, a to nejen pro samotného pachatele, ale i pro obce a obecně prospěšné instituce, v jejichž prospěch je trest obecně prospěšných prací vykonáván. Např. Dopravní podnik hlavního města Prahy ušetřil díky obecně prospěšným pracím od roku 2008 cca 10 milionů Kč, přičemž požadavky jsou zejména na práce úklidové, nátěrové apod.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Kuchta, J. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. [online] Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf> (29.3.2012)

¹⁰⁹ Barbořík, M.: Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení, Trestní právo, 2006, č. 5, s. 7

¹¹⁰ Žatecká, E., Fryšták, M. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů, Trestní právo, 2007, č. 9, s. 7.

¹¹¹ Obecně prospěšné práce přinesly DPP miliony. [online] Publikováno 15.9.2011. Dostupné na https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=2 (25/03/2012).

5. Obecně prospěšné práce ve Skotsku

Výchozím zákonem pro oblast trestního práva ve Skotsku je Zákon o trestním řízení z roku 1995.¹¹² Tento zákon pak od roku 2011 obsahuje ustanovení o nařízení o uložení komunitní sankce v podobě *Community Payback*.

Do skotského práva byl *Community Payback* zaveden s účinností od 1. února 2011 (*Community Payback Order*) a nahradil o obecně prospěšných pracech (*Community Service*), probaci (*Probation*) a kontrolované docházce (*Supervised Attendance*)¹¹³.

Community Payback Order (CPO) umožňuje soudu uložit pachateli splnění jedné nebo více z následujících povinností:

- neplacená práce nebo jiná činnost (*unpaid work or other activity requirement*)
- podrobení se dohledu (kontrole) (*offender supervision requirement*)
- poskytnutí kompenzace újmy způsobené trestným činem (*compensation requirement*)
- účast na programu (*programm requirement*)
- podstoupení psychiatrického léčení (*mental health treatment requirement*)
- podstoupení léčení drogové závislosti (*drug treatment requirement*)
- podstoupení léčení alkoholové závislosti (*alcohol treatment requirement*)
- povinnost neopustit (nezměnit) místo bydliště (*residence requirement*)

---

¹¹² Gibb, A., Duff, P. Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe. Skotsko. (překlad I.T.C. Jan Žižka). Praha: IKSP, 2003, s. 36.

¹¹³ Srov. k těmto druhům sankcí např. Gibb, A., Duff, P. Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe. Skotsko. (překlad I.T.C. Jan Žižka). Praha: IKSP, 2003, s. 38.

- povinnost chovat se určitým způsobem nebo se naopak zdržet nějakého chování (*conduct requirement*)

Z uvedených požadavků (povinností) si soud může vybrat jeden nebo více při rozhodování o konkrétním trestu a konkrétní podobě příkazu k vykonání Community Payback v daném případě. Pachateli tak může „ušít“ podmínky tohoto trestu tzv. „na míru“. Důležitou roli přitom hraje povaha jeho činu i příčiny jeho spáchání, na které je třeba působit tak, aby se pokud možno zabránilo recidivě u daného pachatele. Příkaz tak může zahrnovat požadavek vykonat určitý počet hodin neplacené práce ve prospěch obce, intenzivní dohled, odvykací programy pro závislé na alkoholu nebo drogách nebo behaviorální programy.¹¹⁴

Pokud jde o *povinnost vykonat neplacenou práci* na základě CPO, soudy mají možnost uložit tento trest pachatelům některých trestných činů, a to v *rozmezí od 20 do 300 hodin* s tím, že existují dvě úrovně – úroveň 1 (v méně závažných případech) lze uložit tyto práce v rozmezí od 20 do 100 hodin, a úroveň 2 od 101 do 300 hodin.¹¹⁵ Nejčastěji jde o uklízení chodníků od sněhu a ledu, budování ekologických areálů pro školní děti, nátěrové práce pro církevní komunitní centra, čištění pláží, sázení zeleniny a distribuce produktů pro domácnosti a místní charitativní organizace atd. Pokud jde tento trest ukládán pachateli mladšímu 18 let, je obligatorní ustanovení dohledu, resp. kontroly nad ním (*offender supervision*).¹¹⁶

Smyslem této neplacené práce je, že pachatel něco vrátí společnosti za svůj trestný čin, tj. za zlo, kterého se vůči společnosti dopustil. Cíle Community Payback jsou dvojí: jednak

---

¹¹⁴ Community Payback Orders [online] Dostupné na <http://scotland.gov.uk/Topics/Justice/public-safety/offender-management/CPO> (30.3.2012)

¹¹⁵ The Community Payback Order [online] Dostupné na <http://www.ffvcja.co.uk/community-payback/the-community-payback-order.html> (30.3.2012)

¹¹⁶ The Community Payback Order [online] Dostupné na <http://www.ffvcja.co.uk/community-payback/the-community-payback-order.html> (30.3.2012)

potrestat pachatele za jeho trestný čin, kterým poškodil společnost, aniž by ale musel do vězení, jednak přimět pachatele, aby odčinil společnosti újmu, kterou jí svým trestným činem způsobil.¹¹⁷

CPO může být vydán na šest měsíců až tři roky. Pokud by však jeho obsahem byly jen neplacené práce nebo jiná činnost, musí být vykonán do tří (úroveň 1), resp. šesti měsíců (úroveň 2).¹¹⁸ To je třeba oproti české právní úpravě rozhodně přísnější, a na pachatele je tak v tomto ohledu vyvíjen mnohem větší tlak na to, aby uložené práce co nejdříve vykonal. Samozřejmě to ale vyžaduje i dostatečnou a efektivní součinnost obce a dalších organizací, včetně Probační služby, které se na výkonu CPO podílejí.

Pestrost požadavků a projektů založených na Community Payback je velká. Hodně z nich vyžaduje, aby odsouzení pachatelé pracovali v rámci komunity. Všichni pachatelé přitom musí splnit určitá kritéria předtím, než je jim přidělena konkrétní práce. Přihlíží se přitom i ke kriminální a osobní historii toho kterého pachatele, a to i s ohledem na zajištění bezpečnosti společnosti, resp. obce či jiné komunity, v jejímž rámci pachatel bude práce vykonávat. Pokud by některý odsouzený nevyhověl potřebným kritériím pro práci uvnitř komunity, bude pracovat pod těsným dohledem v rámci dílen spravovaných Probační službou.¹¹⁹

Pokud pachatel poruší CPO, může soud změnit příkaz tak, že uloží nové nebo odlišné povinnosti. Může rozhodnout i o přísném elektronicky monitorovaném omezení pohybu. Konečně

---

¹¹⁷ Community Payback [online] Dostupné na <http://www.communitypayback.com/> (30.3.2012)

¹¹⁸ The Community Payback Order [online] Dostupné na <http://www.ffvcja.co.uk/community-payback/the-community-payback-order.html> (30.3.2012)

¹¹⁹ Community Payback [online] Dostupné na <http://www.communitypayback.com/> (30.3.2012)

může rozhodnout o odvolání CPO a uložení trestu odnětí svobody.¹²⁰

Od února 2011, kdy se zákon o Community Payback Order stal účinným, do prosince 2011 uložily skotské soudy tuto sankci v 7 318 případech.¹²¹

---

¹²⁰ The Community Payback Order [online] Dostupné na <http://www.ffvcja.co.uk/community-payback/the-community-payback-order.html> (30.3.2012)

¹²¹ PROVISIONAL DATA FROM SCOTTISH COURTS SERVICE ON COMMUNITY PAYBACK ORDERS (CPOs) [online] Dostupné na <http://www.scotland.gov.uk/Topics/Statistics/Browse/Crime-Justice/Datasets/CPOs> (30.3.2012); pro srovnání: počet obyvatel Skotska: 5 144 200

6. Závěr

Je možno konstatovat, že obecně prospěšné práce představují jak teoreticky, tak i prakticky velmi významnou alternativu k trestu odnětí svobody a hrají tak zásadní roli v systému alternativního řešení trestních věcí v České republice.

Obecně prospěšné práce se tak staly již tradičním trestně-právním institutem a tradiční univerzální alternativní sankcí, byť byly do českého trestního práva zavedeny teprve v roce 1995, s účinností od 1. ledna 1996.

Významným momentem ve vývoji ukládání trestu obecně prospěšných prací bylo zřízení Probační a mediační služby ČR zákonem č. 257/2000 Sb. Probační a mediační služba, resp. probační úředníci jsou totiž stěžejním prvkem při realizaci výkonu uložených obecně prospěšných prací, když ve spolupráci se soudem a s obcemi, příp. s obecně prospěšnými institucemi, pro které jsou práce vykonávány, zajišťuje podmínky pro výkon těchto prací tím, že shromažďuje požadavky na obecně prospěšné práce ze strany obcí a obecně prospěšných institucí, probační úředník projednává s odsouzeným, jaký druh práce bude pro něj vhodný, navrhuje soudu druh a místo výkonu obecně prospěšných prací a provádí kontrolu nad výkonem trestu obecně prospěšných prací.

Samotná právní úprava trestu obecně prospěšných prací prošla určitým vývojem, oproti úpravě v trestním zákoně (zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) došlo zejména k rozšíření okruhu trestných činů, za které lze obecně prospěšné práce uložit, z trestných činů s horní hranicí zákonné trestní sazby odnětí svobody do pěti let na přečiny, čímž je nyní umožněno uložit tento trest i za ty nedbalostní trestné činy, u nichž horní hranice zákonem stanovené sazby trestu odnětí svobody převyšuje pět let. Další významnou změnou je snížení horní

hranice sazby obecně prospěšných prací z 400 na 300 hodin. Již po přijetí trestního zákoníku došlo posléze ještě k úpravě délky lhůty, v níž je třeba trest obecně prospěšných prací vykonat, a to z jednoho roku od nařízení výkonu trestu na dva roky. Rozšířil se rovněž okruh možností soudu v případě, že odsouzený poruší stanovené podmínky výkonu tohoto trestu. Dříve přicházela víceméně v úvahu jen přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody. Dnes je možno tento trest přeměnit i v trest domácího vězení. Trest obecně prospěšných prací však lze i přes porušení pravidel jeho výkonu ponechat výjimečně v platnosti za současného zpřísnění podmínek. V těchto zmíněných ohledech lze současnou právní úpravu obecně prospěšných prací označit jako výhodnější z hlediska pachatele. Zpřísnění je ovšem v přepočtu hodin nevykonaného trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody. Dříve za každé dvě započaté nevykonané hodiny obecně prospěšných prací znamenaly pro pachatele jeden den odnětí svobody. Dnes se počítá jeden den odnětí svobody za každou započatou nevykonanou hodinu tohoto trestu.

Významnou otázkou při ukládání trestu obecně prospěšných prací je problematika souhlasu, resp. stanoviska pachatele, kterému má být uložen trest obecně prospěšných prací. Zákon vyžaduje, aby soud před uložením tohoto trestu zjišťoval stanovisko pachatele. Souhlas jako takový se však zásadně nevyžaduje. Nicméně lze považovat za žádoucí, aby pachatel vyjádřil alespoň obecně kladné stanovisko k možnosti uložení tohoto trestu s tím, že v momentě ukládání trestu není zpravidla ještě možné přesně určit, jaký druh práce bude nakonec nařízen k vykonání.

Když porovnáme českou právní úpravu obecně prospěšných prací s úpravou skotskou, v zásadě si jsou jistě podobné, což lze odůvodnit i tím, že tento druh trestu je sankcí typickou pro anglosaskou, resp. angloamerickou právní oblast. Ve Skot-

sku je možnost uložit obecně prospěšné práce, resp. neplacené práce nebo jinou obecně prospěšnou činnost, zahrnuta do institut Community Payback, jehož smyslem je, aby pachatel poskytl společnosti určité zadostiučinění za to, že spáchal trestný čin a tím společnost nějakým způsobem poškodil. Prostřednictvím této komunitní sankce tak může újmu způsobenou společností odčinit. Ukládá-li soud pachateli povinnost neplacené práce, může tak učinit v rozsahu od 20 do 300 hodin, což pokud jde o horní hranici odpovídá i české právní úpravě, kde je ovšem vyšší dolní hranice. Rozdílná je ovšem lhůta, v níž je třeba tyto neplacené práce vykonat, kdy ve Skotsku se tak musí stát do 3, resp. 6 měsíců podle toho, v jakém rozsahu byly práce uloženy. V České republice je tato lhůta mnohem delší. Na druhou stranu se tím může eliminovat nebezpečí přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo odnětí svobody. Odsouzený v součinnosti s probačním úředníkem má také větší časový prostor pro vytvoření adekvátního harmonogramu provádění uložených prací. Jeho motivace k výkonu trestu ovšem tím může být zároveň negativně poznamenána.

Aplikační praxi zatěžují zejména při výkonu obecně prospěšných prací některé problémy. Ty plynou často z toho, že soudem nejsou zcela zodpovědně zváženy všechny potřebné aspekty, zejména pak vhodnost uložení tohoto trestu konkrétnímu pachateli, včetně zjišťování jeho stanoviska, a tím i motivace ve vztahu k možnému uložení obecně prospěšných prací, přecenění možností i kapacity Probační a mediační služby a obcí, příp. obecně prospěšných institucí, v oblasti zajišťování prací, které by mohli odsouzení k obecně prospěšným pracím vykonávat, čímž se pak může výrazně prodloužit doba, ve které může být výkon trestu i jen nařízen.

I přes tyto nedostatky je možné ale konstatovat, že výhody trestu obecně prospěšných prací jistě převažují, samozřejmě tehdy, je-li ukládán v těch případech, kdy lze očekávat jeho

řádný výkon a i pozitivní vliv nejen na pachatele, ale i na společnost, které tím přinese jednak nesporný ekonomický efekt, ale též vyšší pravděpodobnost, že bude dosaženo účelu trestu i v tom ohledu, že pachatel v budoucnu povede řádný život a nebude trestnou činnost opakovat.

Resumé

This thesis concerns with community service sentence within other alternative sanctions and alternative ways of solving criminal matters. The thesis deals especially with the Czech legal regulation of community service but there is also a part devoted to the Scottish regulation.

Community service sentence is a very important alternative punishment that can be imposed to offenders who committed an offence that is not so serious. It is an alternative to a prison sentence and it is not possible to combine these two sanctions.

Community service sentence can be imposed in range of 50 up to 300 hours. The offender is in duty to perform this sentence personally, without demand on reward and in his or her free time.

The sentence has to be performed in term of two years since the day of community sentence order.

If the offender does not perform the imposed community service sentence, the court usually transforms this sentence into a home prison sentence or into a prison sentence.

In Scotland there is a new regulation of Community Payback Order (CPO) that came into force on the 1st of February 2011. The CPO has a nature of a sentence and it can consist of variety of requirements. One of these requirements is unpaid work or other activity in extend of 20 up to 300 hours. The offender has to perform these works in term of 3, respectively 6 month. If the offender does not perform the imposed CPO, a court usually transforms this sentence into a prison sentence.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

- Barbořík, M.: Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení, *Trestní právo*, 2006, č. 5, s. 7
- Draštík, A., Hasch, K., Kabátová, I. K výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1999, č. 5, s. 20-22.
- Fenyk, J., Sotolář, A., Sovák, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. *Trestní právo*, 1998, č. 7-8, s. 18-32.
- Gibb, A., Duff, P. Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe. Skotsko. (překlad I.T.C. Jan Žižka). Praha: IKSP, 2003.
- Hanák, V.: Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, *Právní praxe*, 1998, č. 4, str. 235.
- Chmelík, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde, 2009.
- Karabec, Z. Koncept restorativní justice. In: Karabec, Z. (ed.) *Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: IKSP, 2003.
- Karabec, Z., Rozum, Z. K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací, *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 227.
- Kotulan, P. Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Praha: IKSP, 1996.
- Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Kuchta, J. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. [online] Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf> (29.3.2012)
- Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ, 2007.
- Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A., Válková, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59*. Praha: MS ČR, 2000.
- Novotný, O. Za reformu systému trestů. In: *Sborník prací z trestního práva (Solnařova pocta)*. Praha: Univerzita Karlova, 1969, s. 73n.
- Novotný, O. Alternativy uvěznění (K problematice reformy trestněprávních sankcí v ČR. *Právní praxe*, 1993, č. 2, s. 66n.
- Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004.

- Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Valeš, F., Šabatová, A. Některé aspekty trestní justice a výkonu vězeňství. [online] Dostupné na www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2010051601#_ftn1 (29.3.2012)
- Vanduchová, M. O monismu a dualismu trestních sankcí. Acta Universitatis Carolinae-Iuridica, 2002, č. 4, s. 73-92.
- Vůjtěch, J. a kol. Výzkum institutu obecně prospěšných prací. Praha: IKSP, 1998.
- Žatecká, E., Fryšták, M. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. Trestní právo, 2007, č. 9, s. 5.
- Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce nevládní organizace a účastníky trestního řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003.
- Obecně prospěšné práce přinesly DPP miliony. [online] Publikováno 15.9.2011. Dostupné na https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=2 (25/03/2012).
- Community Payback Orders [online] Dostupné na <http://scotland.gov.uk/Topics/Justice/public-safety/offender-management/CPO> (30.3.2012)
- The Community Payback Order [online] Dostupné na <http://www.ffvcja.co.uk/community-payback/the-community-payback-order.html> (30.3.2012)
- Community Payback [online] Dostupné na <http://www.communitypayback.com/> (30.3.2012)
- PROVISIONAL DATA FROM SCOTTISH COURTS SERVICE ON COMMUNITY PAYBACK ORDERS (CPOs) [online] Dostupné na <http://www.scotland.gov.uk/Topics/Statistics/Browse/Crime-Justice/Datasets/CPOs> (30.3.212)

Judikatura:

- ÚS 47/1998-n.
 Rozh. č. 56/1997 Sb. rozh. tr.
 Rozh. č. 50/1999 Sb. rozh. tr.
 Rozh. č. 42/2008 Sb. rozh. tr.
 Rozh. č. 50/1999 Sb. rozh. tr.
 Rozsudek NS ČR ze dne 28.3. 2001 sp. Zn 7 Tz 39/2001, Soudní rozhledy, 2001, č. 8, str. 284-288

Právní předpisy:

Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)

zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim

zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů)

Vyhl. MS č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.